Izsó Krisztina

Szabadságjogok versus gyermekvédelem

PUBLICISZTIKA - LXX. évfolyam, 40. szám, 2026. október 2.

Az egyén szabadságának jelszavát a nagy francia forradalom tűzte zászlajára, és fogalmazta meg az – amerikai Függetlenségi Nyilatkozatot példának tekintő – Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozatában. E dokumentum 11. pontja úgy szól, hogy „[a] gondolatok és vélemények szabad közlése az embernek egyik legértékesebb joga; ennélfogva minden polgár szabadon szólhat, írhat s nyomtathat ki bármit, felelősséggel tartozván viszont e szabadsággal való visszaélésért a törvény által meghatározott esetekben”. Azt, hogy a nyilatkozatban megfogalmazott gondolat- és véleményszabadság joga mennyire időtálló és alkalmazandó a XXI. század digitális világában is, mutatja a francia alkotmánytanács (Conseil constitutionnel) idén augusztus 14-én hozott határozata. A határozat alkotmányellenesnek mondta ki azt a francia nemzetgyűlés (Assemblée nationale) által 2026. július 20-án meghozott jogszabályt, amely módosította volna a digitális világ iránti bizalomról szóló 2004. június 21-i 2004-575. számú törvényt. A módosítás egy új fejezetet illesztett a törvénybe a kiskorúak online térben történő védelméről, konkrétan megtiltotta a 15 év alatti gyermekek számára az online közösségi platformokon való részvételt. (A tilalom alól kivételt képeztek az oktatási és tudományos adatbázisok, oktatási célú digitális projektek.) Az alkotmánytanács szerint a jogalkotó nem hozhat erre a korosztályra vonatkozóan általános tilalmat a közösségi háló használatára, mert ez a rendelkezés szükségtelenül és aránytalan mértékben korlátozza a véleménynyilvánítási és kommunikációs szabadságot. Emmanuel Macron köztársasági elnök javaslatára a francia törvényhozás jelenleg – az Európai Unióval is egyeztetve – új, kompromisszumos törvényszövegen dolgozik.

Az alkotmánytanács az augusztusban hozott határozattal követte az ugyanezen törvény tárgyában a nemzetgyűlés által 2020-ban hozott módosítás során kialakított álláspontját. A 2020-ban hozott jogszabály-módosítás – más rendelkezések mellett – a terrorcselekményekre vagy gyermekpornográfiára utaló online tartalmak eltávolítására előírt 24 órás határidőt egy órára csökkentette volna, és ennek elmulasztását 250 ezer euró pénzbírsággal szankcionálta. Az alkotmánytanács a 2020-ban hozott határozatban kimondta, hogy figyelembe véve az online kommunikáció jelentőségét a demokratikus közéletben, az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata 11. cikkében rögzített gondolat- és véleményszabadságnak része az online kommunikáció szabadsága is. Az említett módosítás a szükséges és arányos korlátozáson túlmenően korlátozza ezt az alapjogot, ezért alkotmányellenes.

A gyermekek mindenek felett álló érdekének figyelembevételét hangsúlyozva a gyermekek jogairól szóló egyezmény (lásd a gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt egyezményt, Magyarországon kihirdette az 1991. évi XLIV. törvény) rámutat, hogy „a felelősség a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért elsősorban a szülőkre, illetőleg, adott esetben a gyermek törvényes képviselőire hárul. Ezeket cselekedeteikben mindenekelőtt a gyermek mindenek felett álló érdekének kell vezetnie” (A gyermekek jogairól szóló egyezmény, 18. cikk). A francia alkotmánytanács augusztus 14-i határozata az indokok között utal arra, hogy a 15 év alatti gyermekek közösségi platformon történő részvételének tilalma kizárná azokat az online szolgáltatásokat is, ahol a kockázatok nem bizonyítottak, és az ilyen életkorú gyermekek mindegyikére vonatkozna, nem tudja figyelembe venni a különbségeket, továbbá arra sincs szabály, hogy a szülő (törvényes képviselő) feloldja a tilalmat. A határozat említi azt is, hogy a tilalom alkalmazása esetén az online térben mindenkinek (a felnőtteknek is) igazolnia kell az életkorát.

A gyermekjogi bizottság (amely a gyermekek jogairól szóló egyezmény betartására ügyel) a 25. számú általános észrevételében (2021) foglalkozik a gyermekeket a digitális környezetben megillető jogokkal. Az

észrevétel kapcsán a gyermekekkel történt konzultáció keretében, ők (a gyermekek) így fogalmazták meg, hogy mit jelent számukra a digitális tér: „a digitális technológia révén az információ a világ bármely pontjáról eljut hozzánk”; „fontos támpontokat adott önmagam megismeréséhez”; „amikor szomorú vagy, az internet segíthet, hogy láss valamit, ami örömet okoz” (lásd az általános észrevétel 1. pontját). Az észrevétel kimondja, hogy minden gyermek számára egyenlő hozzáférést kell biztosítani a digitális környezethez. A digitális környezetet nem a gyermekek számára hozták létre, de fontos szerepet játszik az életükben. Rámutat továbbá, hogy „[a] digitális eszközök megfelelő használatával kapcsolatban képzést és tanácsadást kell biztosítani a szülőknek, gondviselőknek, pedagógusoknak és más érintetteknek, figyelembe véve azon kutatásokat, amelyek a digitális technológiák gyermekek fejlődésére gyakorolt hatásaival foglalkoznak, különös tekintettel az agy kora gyermekkori és serdülőkori kulcsfontosságú ugrásszerű változásaira” (lásd az általános észrevétel 15. pontját).

Az internethasználat tilalma, meghatározott életkorhoz kötése azzal a technikai problémával is jár, hogy a tilalom érvényesítése érdekében az életkort az internetszolgáltatónak ellenőriznie kell, ami egyrészt személyes adatok rendelkezésre bocsátásával jár, másrészt könnyen kijátszható – így a védelem érdekében bevezetett tilalom akár a visszájára is fordulhat. Az internet nélküli világ gyermekekkel megszerettetése, a „24 órás” digitális tér korlátozása, a megtekintendő tartalmak kiválasztásának segítése, az „élő” kommunikáció fenntartása elsődlegesen a szülők és az iskolai oktatók, nevelők feladata kell hogy legyen.